

آثار، شواهد و مدارک جرمی جهت تطبیق عدالت جزائی

نویسنده: سلطان احمد احمدی

بسم الله الرحمن الرحيم

خلاصه: تشخیص ماهیت آثار، شواهد و مدارک جرمی جهت تطبیق عدالت جزائی در شریعت و قانون مهم بوده و در تامین عدالت جزائی نقش به سزایی دارد. چون علم جرم یابی و جرم شناسی این حوزه را تنظیم می نماید و اشتباه در آن منجر به خطا در تطبیق عدالت جزائی از دید شریعت و قانون می گردد. این مقاله، با استفاده از روش تحقیقی-تحلیلی، موضوع ماهیت مدارک اثباتیه جرمی را از دیدگاه علوم تجربی در چهارچوب فقه اسلامی و قانون بررسی می کند. مدارک اثباتیه جرمی در راستای تطبیق عدالت جزائی فصل اساسی در علوم حقوقی و غیر حقوقی می باشد.

اصطلاحات کلیدی: آثار جرم، شواهد جرم، مدارک جرم، عدالت جزایی،

حمد و ثنا بر ذات اقدس الهی و درود بی کران به روح پاک سرور عالمیان و آل و یاران وی باد، اما بعد: تامین عدالت در دین مقدس اسلام از اهمیت والایی برخوردار است، چون دین مقدس اسلام دین عدالت و مساوات است. قرآن عظیم الشان و احادیث نبوی (ص) تاکید بر تامین عدالت در همه عرصه زندگی داشته بخصوص در تامین امنیت، و اشخاص و افرادی که از احکام سرباز زده مستوجب مجازات شرعی دانسته. هم چنان قوانین موضوعی در زمینه به تاسی از احکام شریعت غرای محمدی (ص) مجازات حدود و قصاص را حکم نموده است. برای تطبیق احکام الهی نیاز جدی به مدارک اثباتیه مادی و معنوی جرم نیز اشاره شده که نهاد های عدلی و قضایی به شواهد و مدارک مورد نیاز مطابق اجراءات لازم شرعی و قانونی متصل گردیده اند. که سبب تحقق مقاصد و اهداف بزرگ شریعت اسلامی می گردد. به همین خاطر شریعت اسلامی، قواعد کلی مجازات را تنظیم نموده و فقهای مسلمان را مکلف ساخته تا در روشنایی اصول متذکره، اجتهاد نموده احکام مسایل جدیدی را، که در دنیای متحول انسانی رونما می گردد، پیش بینی نمایند. تشویق به تامین امنیت و مجازات مجرمین و تنظیم احکام آن از یکسو و عوامل جغرافیایی، و کثرت نفوس و پیدایش علوم عصری که سبب بوجود آمدن انواع مختلف جرایم گردیده، انسانهای زیادی از این ناحیه متضرر گردیده و عدالت را خدشه دار ساخته است. از سوی دیگر سبب رشد صعودی جرایم گردیده که بنابر ضرورت زمان، جوامع انسانی به کشف قواعد متصل شدند که از جمله به علم کریمنالستیک و کریمنولوژی میتوان اشاره کرد. علم کریمنالستیک در مورد چگونگی کشف و جمع آوری آثار مادی و معنوی جرم، اکتشافات لازم را براه انداخته که امروزه جوامع انسانی از آن در تطبیق عدالت جزائی استفاده اعظمی مینمایند، و در تامین امنیت و تطبیق عدالت جزائی نقش اساسی را بازی مینمایند.

بخاطر وسعت موضوع در این مقاله فقط روی این تأثیرات در عرصه تشخیص ماهیت اعمال جرمی بادر نظر داشت مدارک اثباتیه جرمی بمنظور تطبیق عدالت جزائی بحث صورت گرفته است.

آثار، شواهد و مدارک جرمی جهت تطبیق عدالت جزائی

آثار و علایم اصلاً بحث شرعی بوده چنانچه در قرآن عظیم الشان صراحتاً پیرامون نشان انگشت در آیات 3 و 4 سوره قیامت اشاره شده است که در ذیل ملاحظه می فرمایند.

خداوند متعال در این دو آیه می‌فرماید: " اَيْحُسَبُ الْاِنْسَانُ اَلَنْ نَجْمَعَ عِظَامَهُ. بَلَى قَادِرِينَ عَلٰى اَنْ نُّسَوِّيَ بَنَانَهُ" یعنی: آیا انسان گمان می‌برد استخوان‌های او را پس از مردن و متلاشی شدن جمع‌آوری نخواهیم کرد؟ آری ما قادریم که حتی انگشتان (خطوط سرانگشتان) او را دوباره به صورت اول، موزون و مرتب کنیم.

به تاسی از آیه مبارکه در جوامع بشری استفاده نشان انگشت در اسناد رایج گشت تا بشریت مطابق آن به نشان انگشت متوجه شده و از آن در علوم اکتسابی به انکشاف آن پرداختند تا بالاخره پی بردند که در جهان نشان انگشت منحصر به فرد بوده در قضایای مهم مدنی و جزائی قابل استفاده قرار گرفت.

دانشمندان پیرامون آثار و علایم جرم و نحوه اثبات جرم به تحقیقات مزید پرداختند تا با استفاده از نشان انگشت و استنباط از آن به پل پای و سایر افرازات بدن متصل و دریافتند که بهترین نحوه و یا شیوه اثبات جرم استفاده از مدارک مادی و معنوی جرم می‌باشد. دانشمندان به این باورند که جرم یک پدیده منفی بوده که مجرمین در ادوار مختلف تاریخی الی امروز با تکنیک‌های خاص آنرا مرتکب می‌گردند. دانشمندان جرم‌شناسی، جرم را یک پدیده عادی دانسته و ابراز میدارند اینکه هیچ کشوری از آسیب مجرمین در امان نبوده و در همه ممالک جهان مجرمین با استفاده از وسایل مخصوص، جرایم مختلف را مرتکب می‌گردند.

وظیفه اساسی دولت تأمین نظم و امن عامه بوده که استقرار آن توسط قانون تنظیم می‌گردد و کسانی که از قانون نافرمانی نموده و سبب ایجاد بی‌نظمی و اخلال آرامش عامه می‌گردند بنام مجرمین شناخته شده و مستوجب مجازات می‌باشند.

در جوامع مترقی مجرمین با تمام وسایل عصری مجهز بوده و به تناسب کشورهای عقب مانده امکانات بیشتر در اختیار دارند. مجرمین در ارتکاب اعمال جرمی با متوصل شدن با تاکتیک‌های نوین و غافلگیر کننده، از پولیس عدلی و جامعه پیش قدم هستند، طوریکه با وجود تدابیر شدید امنیتی باز هم موفق به اعمال اعمال جرمی می‌گردند. پولیس عدلی مجرمین را تحت تعقیب داشته، به دستگیری آنان اقدام نموده و نظم و امنیت جامعه را اعاده مینمایند.

عنصر مهم در قضایای جرمی چگونگی ارتکاب عمل جرمی است که با توجه به آن میزان شدت و خفت جزا تعیین گردیده و مجازات مجرم سبب اطمینان قلبی و وارثین مجنی علیه و اعاده نظم و آرامش از دست رفته جامعه می‌گردد. همچنان ذهنیت عامه و وارثین مجنی علیه از محکمه توقع برقراری عدالت و تطبیق جزای قانونی را مطابق اعمال مجرمین در سر می‌پروراند، این پدیده زمانی میسر است که نهاد های عدلی و قضایی با توجه به

جدیت و ارزش موضوع، آثار مادی جرم را به دقت از صحنه جنایی جمع‌آوری، تمام آثار مادی را از نظر علمی بررسی و جهت اثبات جرم به اهل خبره راجع سازند. اهل خبره ارتباط آن به جرم و مجرم را مورد بررسی قرار داده، جهت رسیدگی در اختیار ارگان‌های عدلی و قضایی قرار می‌دهند، مسئولین موصوف قوت مدارک اثباتیه جرم را منحصراً یک قرینه قاطعه و یا یک قرینه نسبی در رابطه به جرم و مجرم به کدام کیفیت میدانند و از نظر علمی از آن به کدام سطح آگاهی دارند. طور مثال: نشان انگشت دریافت شده از صحنه جرمی با نشان انگشت متهم مطابقت داده شده و دی ان ای دریافت شده از صحنه جرمی با دی ان ای متهم کاملاً تطبیق شود. این دو اثر مادی که هر یک علایم منحصر به فرد بوده و در تمامی افراد اوصاف مذکور متفاوت می‌باشد، در ثبوت قضیه و حکم محکمه مثل اقراری است که مجرم بدون جبر و اکراه با صحت کامل در پیشگاه عدالت به ارتکاب جرمش اعتراف می‌کند. مسئولین نهاد‌های عدلی و قضایی با اطمینان متکی بر بررسی و ارزیابی‌های که قبلاً بالای آثار مادی جرم انجام داده‌اند، زمانی به محکومیت مجرم حکم می‌کنند که از ساختمان و توصیف علمی آثار مادی مذکور آگاهی کامل داشته باشند. اگر قضات قبلاً بالای آثار مادی جرم متمرکز نبودند، از ارتباط آن با اثبات جرم آگاهی نداشتند ولی امروزه پیشرفت علوم تمام این آثار مادی را از حیث ارتباط آن به جرم و مجرم واضح ساخته است که هر بخش از علوم معاونه یک گره پیچیده را در قضیه جنایی از نظر فن و مسلک خود باز می‌سازد تا قضیه طوری واضح و روشن گردد که در خصوص تشخیص مجرم و ارتکاب عمل جرمی آن سوالی ایجاد نگردد.

بنابراین مامورین ضبط قضایی با کاروان پیشرفت علوم خود را عیار ساخته و بعد از آگاهی کامل با ارزش‌های علمی آثار مادی که اهل خبره در خصوص آن ابراز نظر کرده‌اند در برابر مجرمین برخورد نموده و تأمین عدالت مینمایند. قوانین امروزه موضوع کرامت انسانی، حقوق بشر، حالت روانی، اجتماعی و اقتصادی مجرم را در نظر گرفته از برخورد شدت عمل و خشونت کاسته است.

سوالی مطرح می‌شود که اگر مجرمی در تاریکی شب و یا دور از انظار عامه جرمی را مرتکب می‌شود هیچکس قادر به دیدن آن نیست، پس مشکل پولیس، محکمه و وکلای مدافع برای تأمین عدالت که مجنی علیه و ذهنیت عامه از آنها توقع دارند چه خواهد بود؟

از نظر قانون در طول تاریخ، قاضی در اصدار حکم مقید به تطبیق حکم بادر نظر داشت دلایل معنوی جرم یعنی اقرار و شهادت شهود بوده اما مجرمین متکرر و زرنگ از این اصل قانونی کرامت انسانی استفاده نامشروع

نموده، جرمی را که مرتکب شده اند اقرار نمی کنند. از جانبی، شهادت شهود را بنام های خصومت، تأثیر عوامل مادی، کذب و غیره رد مینمایند، درین حالت قاضی برای تأمین عدالت که در زمینه با یک ضمیر آرام وقانع کننده مطابق به احکام قانون حکم کند به مشکل روبرو می شود.

در عصر حاضر مشاهده آثار مادی، اثبات جرم که از طرف علوم معاونه صورت گرفته دارای ارزش قانونی بوده و قانون اقرار متأثر از تعذیب و شکنجه را اعتبار نمیدهد، همچنان شهودی را که تحت تأثیر عوامل خارجی شهادت میدهند، فاقد اعتبار میدانند، بناً هر اثر مادی اثبات جرم ارزش خود را دارد که رد آن صرف توسط دلایل مقنع علمی صورت می گیرد که این دلایل مادی اثبات جرم در ظاهر خاموش ولی به زبان علم گویا بحیث یک شاهد راستگو، بدون هراس از کسی، بدون روابط دوستی یا دشمنی با متهم و یا طرف مجنی علیه، بدون تأثیر عواطف و احساسات، بدون انگیزه ندامت و انکار، بی ریا دارای تسلسل منطقی و علمی قضیه را روشن ساخته ارتباط جرم مجرم را با عملی که مرتکب شده بازگو مینمایند.

به منظور تطبیق عدالت جزائی، به موجودیت اسناد، شواهد و مدارک جرمی نیاز مبرم احساس می شود. بدون اسناد، شواهد و مدارک جرمی اصلاً تحقق عدالت جزائی ناممکن بوده جرم اثبات شده نمیتواند همچنان احتمال این می رود که افراد بیگناه مجازات و مجرمین با اطمینان خاطر در آزادی کامل امرار معیشت نمایند. از بدو ظهور دین مقدس اسلام به منظور اثبات جرم و تطبیق عدالت به شهود اشاره شده و تا امروز قابل تطبیق میباشد. در پهلوی هم مدارک اثباتیه جرمی (قراین) با کشف علم کریمناستیک اثبات جرم را سهل ساخته به کمک آن محاکم توانسته اند تا در تطبیق عدالت گام های استوار را بردارند و اثبات جرم و تطبیق عدالت را بوجه شرعی و قانونی تطبیق نمایند.

بناً لازم است تا در مورد نهاد های عدلی و قضایی کشور با در نظر داشت امکانات به جمع آوری مدارک جرمی جهت اثبات جرم سعی و تلاش قابل ملاحظه براه انداخته شود و تطبیق عدالت را بیشتر از هر گزینه دیگر تحقق بخشند.

در گذشته نیز کم و بیش به آثار و مدارک جرمی ترتیب اثر داده شده بود بخصوص بعد از دهه 60 توجه مسئولین امور به آن مبذول گشته به تربیت جوانان در داخل و خارج کشور مبادرت ورزیده اند چنانچه کادر های مسلکی در بخش های مختلف سکتور عدلی کشور پدیدار گشته و در نحوه قانونمندی، تثبیت و جمع آوری اسناد، شواهد و مدارک اثباتیه جرمی توجه لازم صورت گرفت. در بخش های مختلف سکتور عدلی در تحقیقات

جرایم پیشرفت های قابل ملاحظه پدیدار گشت، اکنون نیز با استفاده از امکانات ماضیه در کشف و تحقیق قضایا در عرصه تطبیق عدالت جزائی اجراءات لازم بگونه ابتدایی بعمل آمده است.

بعداز ظهور دین مبین اسلام، بر اساس آیات متبرکه قرآن عظیم الشان "بل قدرین علی ان نسوی بنانه" ۴ قیامه (بشریت متوجه نشان انگشت شده و به شرح ان علما و دانشمندان دین مبادرت ورزیده اند که دونفر دارای نشان انگشت مشابه بوده نمیتواند که امروز میتوان به اساس نشان انگشت مجرم را تثبیت و به پنجه قانون سپاریده به اثبات جرم و تطبیق عدالت متوصل شد.

همچنان سایر آثار و علایم مانند پل پا به گونه دقیق حفظ شده می تواند که بواسطه آن اثبات جرم محقق بوده و عدالت جزائی بگونه مثبت در احکام محکمه ذیصلاح بازتاب یافته و امروزه قضایای جرمی در سطح کشور به اساس آثار و مدارک جرمی بدست آمده از صحنه جرم به اثبات می رسد و حکم محکمه به اساس همان مدارک اثباتیه جرمی منعکس و محقق میگردد.

اگر به اسناد قبلی محاکم نظراندازی صورت گیرد در مجموع به اساس اسناد، شواهد و مدارک اثباتیه جرمی حکم اصدار یافته است و در جریان تحقیقات ابتدایی و تکمیلی آثار و مدارک جرمی، ثبوت و کشف چگونگی وقوع واقعه و علل و انگیزه جرمی را تشخیص داده مطابق آن به اصدار حکم متوصل و عدالت جزائی به نحوی تطبیق گردیده است. همچنان در راستای پیشگیری از وقوع جرایم در روشنی علم کریمنولوژی در آینده اجراءات صورت گرفته و به موقع نهاد های امنیتی و با نظارت نهاد های عدلی قبل از وقوع واقعه اقدامات لازم صورت گرفته است. بر وفق علم کریمنالستیک و کریمنولوژی هر جرم باید علت و انگیزه آن تثبیت و در آینده از وقوع هرنوع جرم و جنایت جلوگیری بعمل آید. این در صورتی تطبیق شده می تواند که نظام عدلی مبتنی بر عدالت به اساس ترویج قوانین جزائی مطابق شریعت غرای محمدی (ص) مسجل گردیده باشد.

بناءً برای جمع آوری اسناد، شواهد و مدارک اثباتیه جرمی نیاز است تا نخست در محل واقعه که اساس اثبات یک قضیه جرمی را تشکیل میدهد، بحث مختصر صورت گیرد.

از آنجایکه محل واقعه کلید کشف حقایق است و اسناد و مدارک که از محل واقعه به دست می آید می تواند دلایل برای اثبات باشد بررسی محل غرض اهداف ذیل صورت می گیرد:

الف: تثبیت و تشخیص علایم و آثار جرمی مانند آثار نشان انگشت، پل پا و سایر علایم.

ب : ضبط و حفظ اشیای مربوطه به ارتکاب جرم مانند اسناد، انواع اسلحه (ناریه ، جارحه، سوزنده، خلنده و غیره) موی، خون و افرازات دهن و غیره.

ج : شناخت احوال و اوضاع مانند خط السیر متهم که تعقیب یا فرار کرده.

مهمتر از همه انسداد محل واقعه است که الی رسیدن تیم بررسی نباید آثار و مدارک جرمی از طرف مظنون یا مردم مغشوش گردد، افراد جامعه اخلاقاً مکلف اند تا در انسداد صحنه جرم توجه داشته و الی رسیدن مؤظفین یا مامورین ضبط قضایی اقدامات لازم را مرعی بدانند تا باشد آثار و مدارک جرمی حفظ و در ثبوت جرم کمک لازم صورت گیرد. اکثراً مردم که در اطراف و یا در صحنه جرم قرار دارند بدون احساس مسئولیت به صحنه جرم داخل شده و آثار و مدارک جرمی بطور غیر آگاهانه مغشوش و در تطبیق عدالت اخلال وارد مینمایند. مردم عام در صورتی وارد محل واقعه شده میتوانند که مجروح یا مجروحین در محل دیده شود، در آنصورت کمک های اولیه را با محض احتیاط و با شرایط لازم در نظر گرفته تطبیق و به متضررین کمک های اولیه صورت گرفته تا از تلفات جلوگیری گردد.

در محل واقعه به استثنای هیئت ضبط قضایی، اشخاص عام اجازه و حق مداخله را ندارند تا به آثار و مدارک جرمی دست بزنند و یا آنرا مغشوش سازند و یا از صحنه خارج نمایند. اکثراً مظنونین بعد از وقوع جرم برای از بین بردن آثار و مدارک باقیمانده تلاش می ورزند خود و یا توسط اشخاص دیگر ارتباط شان با صحنه جرمی را به نحوی مختل و یا از بین ببرند و آثار باقیمانده را مغشوش سازند تا مظنونین تعقیب شده نتوانند.

در صورتیکه محل واقعه انسداد و آثار و مدارک جرمی باقیمانده تثبیت و حفظ شده بتواند هر چه زود تر به تعقیب و شناسایی مظنون یا مظنونین اقدام لازم صورت گرفته می تواند با در نظر داشت آثار گرم صحنه جرم اقدامات لازم مبنی بر دستگیری مظنون یا مظنونین از طرف موظفین اقدام فوری صورت گرفته و مظنونین نمیتوانند فاصله بگیرند و فوراً تثبیت و گرفتار میشوند. تطبیق همه جوانب در زمان و مکان مشخص لازم الاجرا میباشد.

در راستای شناسایی و درک شواهد و مدارک جرمی قانون اجراءات جزائی مصوب سال 1392 برای اولین بار آثار و مدارک جرمی که منجر به اثبات جرم و مجرم گردیده و در پیشگاه محکمه به اساس مدارک اثباتیه جرمی اقامه دعوی صورت میگیرد. لازم است تا به ماده ۱۹ قانون اجراءات جزائی مصوب ۱۳۹۲ نظراندازی کرد :

دلایل اثبات جرم!

ماده ۱۹ قانون اجراءات جزائی

دلایل اثبات جرم عبارت از:

- ۱_ اقرار متهم.
- ۲_ شهادت شهود.
- ۳_ اسناد.
- ۴_ شناسائی مظنون طور بالمواجهه در صف.
- ۵_ قراین: مدارک آتی با رعایت درجه اهمیت در معاینات تخصصی به حیث ادله مادی محسوب می گردد.
_ نوار های صوتی و تصویری، مراقبت تصویری با سایر مدارک یا اطلاعات که از طریق اقدامات مخفی کشفی بدست آمده باشد.
_ آثار رده های انگشتان دست، کف دست و پا.
_ آثار بالستیکی بالای مرمی و خول (کارتوس).
_ آثار و علایم و افزار فلزی و سایر مواد سخت.
_ پارچه های شیشه.
_ آثار خون.
_ آثار پاپوش.
_ آثار نوشته ها.
_ آثار دندان.
_ آثار موی.
_ آثار الکترویکی، بیولوژیکی و کیمایی.
_ آثار اسلحه ناریه و جارحه و مواد منفلقه و منفجره.
_ آثار وسایط نقلیه.
_ آثار مایعات، منسوجات، لکه ها، تیزاب ها، و املاح.
_ سایر مواد و آثاریکه به نظر اهل خیره علماً ثابت شده و در تثبیت جرم و تشخیص مرتکب آن موثر باشد.
احکام مربوط به دلایل اثبات مندرج این فصل در تمام مراحل رسیدگی دعوی جزائی قابل تطبیق می باشد.
۳- قرائن تنها در صورتی اساس الزامیت را تشکیل میدهد که زنجیره دقیق و سازگار حقایق مربوطه را تشکیل داده و در کل عناصر جرمی را ثابت نماید.
۴- محکمه نمی تواند به ظن خود و در صورت موجودیت شبهه در دلایل به الزام متهم حکم نماید.

اولین دلیل اثبات اقرار است که عندالمحکمه صورت می گیرد و اقرار قوی ترین دلیل اثبات در پیشگاه عدالت پنداشته میشود.

با ظهور حکومت جدید اداره خارنوالی لغوه و اداره پولیس مستقیماً بعد از میعاد معینه صلاحیت پولیس قضایای جرمی را بعد از تحقیقات ابتدایی شامل کشف و ضبط مدارک اثباتیه مادی جرم و معنوی جرم، ذریعه اتهامنامه به محاکم ارجاع و از طرف محکمه ذیصلاح تحقیقات مزید صورت گرفته و دعوی جزائی جهت اصدار حکم به محکمه اصدار میگردد.

ارگان پولیس کمافی السابق در چوکات دیپارتمنت مبارزه با جرایم ریاست کریمنال تخنیک را فعال داشته آثار و مدارک اثباتیه مادی جرم را جمع آوری و جهت تطبیق و تدقیق به دیپارتمنت مربوطه ارسال می گردد که به اساس نظریات شعبات مسلکی، تصمیم لازم قضایی اتخاذ می گردد. در محاکم موجوده در صورتیکه مدارک معنوی مبنی بر اثبات جرم و مجرم کافی دانسته شود به مدارک مادی جرم ترتیب اثر داده نشده بل به تصمیم قضایی متوصل می شوند اگر مدارک معنوی کافی بدسترس قضا قرار گرفته نتواند از مدارک اثباتیه مادی جرم نیز در تصمیم گیری ترتیب اثر داده می شود.

بهر حال آثار، مدارک و شواهد جرمی در تطبیق عدالت جزائی نقش اساسی و بسزایی را ایفا نموده که بی گناه از مجازات معاف و مجرمین به پنجه قانون و عدالت سپرده می شود.

سازمان بین المللی انکشاف حقوق در راستای قانونمند ساختن پیدایش و جمع آوری آثار مدارک جرمی و نحوه استفاده آن در نهاد های عدلی و قضایی خدمات شایسته یی را از بدو آغاز فعالیت های حقوقی شان انجام داده اند. همچو فعالیت های ثمربخش در زمان مشخص از سر گرفته خواهد شد تا عدالت بگونه درست آن تطبیق گردد.

نتیجه گیری: عدالت جزائی نیاز مبرم، در تعیین سرنوشت اشخاص و افرادی که تحت تعقیب عدلی قرار می گیرند میباشد و برای تأمین عدالت به آثار و مدارک اثباتیه جرمی در تطبیق عدالت جزائی که در محاکم به اثبات جرم و یا بری الزمه اشخاص بیگناه میپردازد است. برای اثبات جرم، علوم جرم یابی و جرم شناسی شکل گرفته در سراسر جهان متکی به همین علوم و علوم معاونه آن متوصل و بیگناهی اشخاص علماً تثبیت و تشخیص گردیده می تواند. استفاده از همین مدارک اثباتیه نهاد های عدلی و قضایی متکی به علوم عصری و احکام شریعت نیز میباشد. در جهان امروز که متکی به تکنالوزی پیشرفته آسانتر و بخوبی در میعاد معینه در حل و فصل قضایا

مبادرت میورزند، اما در سطح پائین وسایل و تخنیک نه چندان کارآمد قرار داریم که نیاز جدی دیده میشود تا در حصه تجهیز و تمویل بمنظور تحکیم قانون و تطبیق شریعت اسلام گام های شفاف برداشته شود. علاوه بر شرایط موجوده به آموزش های مسلکی کادر های صنف مربوط اقدامات لازم اتخاذ گردد.

فهرست مأخذ:

ببرک زی، محمد عمر، علم کریمناستیک سال ۱۳۵۲

قرانکریم ، سوره قیامت ، آیه ۳ و ۴